

**Pryhodchenko K. I., Pryhodchenko V. V., Pryhodchenko O. V.
Higher Educational Establishments of Ukraine in European Educational
Space**

This article discusses the problem of the Bologna Accords that offers great opportunities for students in the matter of information exchange growth, cooperation in the humanitarian field, spiritual enrichment.

Key words: Bologna Accords, European education space integration processes, social reform, partnership, technologically innovative and cultural development.

Стаття надійшла до редакції 20.09.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК 378.14

Л. С. Соловей

ІННОВАЦІЇ В ТУРИСТИЧНІЙ ОСВІТІ

Значний внесок у розробку методології і теорії поняття „педагогічні технології”, у вивчення проблеми інноватики в освіті зробили В. П. Безпалько, В. І. Загвязинський, В. О. Радкевич, Г. К. Селевко. Теоретичні питання щодо застосування сучасних педагогічних технологій у навчально-виховному процесі вивчають Р. С. Гуревич, І. М. Дичківська, В. І. Євдокимов, М. В. Кларін, І. П. Підласий, І. Ф. Прокопенко, В. А. Сластьонін та ін.

Проблему впровадження інноваційних педагогічних технологій як умову підвищення якості освіти розглядають у своїх працях О. М. Горіна, В. А. Євтушевський, Г. О. Лисак, П. Ю. Саух.

Інноваційні тенденції розвитку сучасної професійної освіти у своїх наукових працях висвітлюють дослідники О. В. Ладоренко, М. Р. Лах, О. Л. Машкова, С. Д. Петрович, В. О. Радкевич. Застосування педагогічних технологій у туристичній освіті вивчають А. П. Конох, Л. Г. Лук'янова, П. М. Олійник, Л. В. Польова, О. О. Фастовець, В. К. Федорченко, Н. А. Фоменко, Г. С. Цехмістрова та ін.

Нині в Україні підготовку вітчизняних туристичних кадрів здійснюють понад 160 ВНЗ різних форм власності та рівнів акредитації. Сучасна підготовка висококваліфікованих фахівців сфери туризму, як свідчить проведений аналіз навчально-виховного процесу у ВНЗ туристичного профілю, забезпечується використанням педагогічних інноваційних технологій, активних методів навчання, проблемного, модульного, ігрового, дистанційного, інтенсивного, випереджального навчання.

Метою статті є визначити інноваційні тенденції розвитку туристичної освіти в Україні та проаналізувати інноваційні педагогічні технології, що застосовуються при підготовці фахівців сфери туризму у вітчизняних вищих навчальних закладах.

На сучасному етапі у вітчизняній вищій школі спостерігаються певні інноваційні тенденції щодо змісту підготовки фахівців сфери туризму. По-перше, прослідковується впровадження нових дисциплін, вивчення яких спроможне забезпечити сучасне випереджуюче навчання („Управлінські рішення”, „Електронна комерція”, „Управління інноваціями”, „Бізнес планування” та ін.).

По-друге, постійний моніторинг і впровадження світового досвіду підготовки фахівців туристичної сфери позитивно впливає на удосконалення навчальних планів і навчально-методичних комплексів дисциплін.

По-третє, зміст підготовки фахівців сфери туризму набув яскраво вираженої професіоналізації, що дозволяє здійснювати їх якісну підготовку.

Нині у вітчизняних навчальних закладах, що здійснюють підготовку туристичних кадрів, широко застосовуються інноваційні технології та комп’ютерний метод навчання. У процесі вивчення туристичних дисциплін („Організація туристичної діяльності”, „Організація екскурсійної діяльності”, „Анімація в туризмі”, „Організація обслуговування у готелях і тур комплексах”) за допомогою комп’ютерних програм моделюються виробничі ситуації, рольові ігри; при читанні лекцій та підготовці дискусій широко застосовуються мультимедійні засоби.

Під час навчання студентам важливо отримати знання, уміння та навички в обраній галузі професійної діяльності, стати компетентними у виконанні майбутніх професійних дій, сформувати професійно-діяльнісну компоненту професійної компетентності працівників сфери туризму. У сучасному навчально-виховному процесі широко запроваджуються такі методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності, як проблемні лекції, кейс-методи, дискусії, ділові, інтелектуальні ігри, мозкові атаки. Вони спонукають студентів відійти від пасивного сприйняття наукового матеріалу до його активного пошуку та використання, вчать відбирати та обробляти економічну інформацію.

Важливим методом формування економічного мислення фахівця туристичної сфери при вивченні таких дисциплін, як „Менеджмент і адміністрування”, „Стратегічне управління”, „Зовнішньоекономічна діяльність”, стало імітаційне моделювання економічних ситуацій майбутньої професійної діяльності, коли студент має змогу побути в ролі певного суб’єкта господарювання, приймати професійні рішення. Останнім часом набуває широкого застосування кейс-метод – метод ситуаційного навчання. Не існує однозначного вирішення проблеми. Зображена ситуацією проблема є своєрідним розгалуженим і

неоднозначним оптимумом [1]. Ця сучасна інноваційна освітянська технологія передбачає осмислення студентами реальної професійної ситуації. Для вирішення певної практичної проблеми студент актуалізує визначений комплекс знань.

Метод аналізу проблемних ситуацій, проведення професійно-ділових ігор розвивають активність, ініціативність, рішучість, формують професійні якості майбутніх фахівців сфери туризму, навички професійного спілкування, сприяють розвитку їхніх особистісних професійно значущих якостей. Застосування цього методу допомагає студенту усвідомити себе суб'єктом професійної діяльності; формує спроможність застосовувати власний досвід у типових ситуаціях, які можуть виникнути під час практичної діяльності; дозволяє оптимізувати процес формування навичок професійного спілкування; розкриває творчий потенціал.

У вітчизняних ВНЗ на практичні заняття, згідно з навчальним планом, відведено лише 20 – 35% усього навчального часу, у той час як, наприклад, у зарубіжних закладах освіти практичні заняття охоплюють майже половину навчального процесу, постійно чергуючись з теоретичним навчанням [3]. Проте майбутньому фахівцю необхідно мати широке та всебічне уявлення про вітчизняну сферу туризму, про її стратегічний розвиток в умовах світового ринкового конкурентного середовища.

При вивченні дисципліни „Інформаційні системи та технології” широко застосовуються різноманітні практичні вправи з використанням комп'ютера: складання комп'ютерних варіантів схем, діаграм, таблиць, що відображають структуру та сутність діяльності у сфері туризму; виконання практичних і творчих робіт, індивідуальних і групових завдань, що відображають сутність певних трудових операцій працівників туризму; використання мережі Інтернет для пошуку необхідної інформації; робота з електронними бібліотеками й архівованими матеріалами тощо [2]. При виконанні практичних завдань викладачі широко застосовують роботу в мікрогрупах, коли об'єднуються 3 – 4 студенти з різним рівнем професійної підготовки та практичних умінь користування комп'ютером. У студентів, які працюють у мікрогрупі, спостерігається зростання професійно-пізнавальної діяльності, зміцнення мотивації до виявлення власної творчості у вирішенні професійної проблеми.

Використання інтерактивних методів навчання стає все більш поширеним у вітчизняних ВНЗ туристичного профілю. Тренінг, як один з таких методів, має мету навчити студентів користуватися своїми знаннями, самостійно аналізувати інформацію, працювати у групі, приймати рішення. Основне завдання викладача – це розкрити потенціал кожного студента, організувати спільну роботу у групі. Тренінгові заняття вчать аналізувати інформацію, розвивають творчий і інтелектуальний потенціал студентів, формують спроможність до індивідуального та колективного мислення.

Розподіл лекції на частини (міні-лекції) зі спільним обговоренням, застосування викладачем візуальних та аудіовізуальних матеріалів, а також графіків, таблиць, плакатів сприяє кращому засвоєнню лекційного матеріалу студентами.

Останнім часом у навчальних закладах, що здійснюють підготовку кадрів для сфери туризму, спостерігаються зміни у навчальних планах щодо зменшення частки аудиторних занять на користь позааудиторних. Згідно з нормативними документами, частка аудиторних занять для бакалаврів має складати не більше 30 год., спеціаліста – 24 год., магістра – 18 год. на тиждень. Особлива увага приділяється таким видам самостійної роботи студентів, як написання рефератів, доповідей, підготовки до участі у наукових конференціях, підготовки та видання друкованих праць. Після занять згідно з розкладом викладачі проводять індивідуальні заняття, надають консультації студентам, ведуть контроль за виконанням самостійної роботи. Ця форма організації навчання застосовується для самостійного опрацювання студентами окремих модулів (тем) дисципліни, виконання індивідуальних завдань, презентацій; підготовки до виступу на семінарі, підготовки реферату, опрацювання теоретичного матеріалу тими, хто користується правом вільного відвідування лекцій, підготовки курсової, дипломної та магістерської роботи.

Широке застосування інформаційних технологій урізноманітнює види самостійної роботи. Залежно від участі студентів у виконанні завдань розрізняють індивідуальний, фронтальний, колективний, груповий вид самостійної роботи. За характером діяльності студентів застосовуються: репродуктивні, реконструктивні, евристичні, творчі типи самостійної роботи. Викладачі при розподілі самостійних завдань, особливо, тих, що вимагають творчого підходу, обов'язково враховують індивідуальні особливості та рівень підготовки кожного студента. Як свідчить досвід, професійно-спрямовані види самостійної роботи є найефективнішими. Виконання СРС, зазвичай, потребує роботи студента з першоджерелами, електронними підручниками, комп'ютерними каталогами, комп'ютерними навчальними програмами, Інтернетом та ін. Проте останнім часом виконання СРС за допомогою комп'ютера, застосування інформаційно-пошукових форм роботи не потребує від студентів систематизації, моделювання, глибокого осмислення матеріалу, а навпаки, спростовує поставлене завдання. Для оптимізації СРС у навчально-виховному процесі навчальних закладів туристичного профілю все ширше використовуються індивідуальні навчально-дослідні завдання (ІНДЗ), які є ефективним методом позааудиторної самостійної роботи. При виконанні ІНДЗ студенти самостійно вивчають частину програмного матеріалу, систематизують, узагальнюють, поглиблюють, закріплюють і практично застосовують знання навчального курсу.

Іншим методом СРС, який застосовується у навчальному процесі, особливо викладачами туристичних дисциплін, є завдання-проекти. Прикладом може служити завдання, яке отримує група студентів (7 –

15 осіб) другого курсу факультету туристичного менеджменту Інституту туризму Федерації професійних спілок України (ІТ ФПУ), а саме: розробити екскурсійний маршрут маловідомими широкому загалу місцями Києва та його околиць. Студенти групи розподіляють між собою обов'язки директора фірми, гίδα-екскурсовода, лікаря, еколога, фізрука, аніматора, фотографа, кухаря та ін. Допомагають студентам порадами закріпленій за групою досвідчений старшокурсник і, звичайно, викладач кафедри спеціальних туристичних дисциплін. Після тестування викладачем розробленого маршруту екскурсії її автори-розробники проводять рекламну компанію і запрошують студентів і викладачів взяти участь в екскурсії. Так, навесні 2012 р. студентами другого курсу ІТ ФПУ було проведено такі заходи: історичні екскурсії до с. Трипілля, до м. Вишгорода, цікавими об'єктами Татарки (історична місцевість м. Києва), екологічна екскурсія на Жуків острів, релігійна екскурсія до с. Церковщини та ін. Безперечно, такі завдання-проекти допомагають студентам отримати практичні навички майбутньої професійної діяльності.

У процесі навчання майбутні професіонали туризму починають опановувати науково-дослідницькі навички (участь у наукових студентських конференціях, конкурсах наукових студентських робіт, олімпіадах; написання рефератів, курсових, кваліфікаційних наукових робіт та ін.), що є важливою складовою їх професійної підготовки, основою інноваційної діяльності.

Запровадження особистісно-орієнтованого підходу до навчально-виховного процесу у навчальних закладах, що здійснюють підготовку фахівців для вітчизняної сфери туризму, забезпечує самореалізацію, самоуправління, творчу діяльність студентів, підвищує якість навчання, допомагає оперативно реагувати на зміни у попиту на ринку праці, забезпечує конкурентоспроможність майбутніх фахівців туризму.

Отже, завдяки інтегруванню в світовий туристично-освітній простір вітчизняної системи підготовки фахівців туризму, яка є невід'ємною складовою вітчизняного освітнього процесу, кардинально оновлюються навчальні плани та програми, осучаснюється зміст навчання в цілому, застосовуються інноваційні педагогічні технології, інтерактивні методи навчання, налагоджується навчально-науково-методична співпраця з провідними зарубіжними навчальними закладами, що здійснюють підготовку туристичних кадрів. Все це сприяє підвищенню якості підготовки вітчизняних фахівців туризму, зростанню їх професійної конкурентоспроможності та мобільності.

Список використаної літератури

1. Брик Р. С. Формування професійно-діяльнісного компонента професійної компетентності майбутніх працівників сфери туризму [Електронний ресурс] / Р. С. Брик // Педагогічні науки. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2009. –

№ 2. – Режим доступу : <http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:1ClbYnwVBwc>. **2. Вища освіта України і Болонський процес** : навч. посібник / наук. ред. В. Г. Кремень. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с. **3. Черній Г. В.** Досвід підготовки майбутніх фахівців туристичної сфери в Україні та світі [Електронний ресурс] / Г. В. Черній. – Режим доступу : <http://intkonf.org/cherniy-gv-dosvid>.

Соловей Л. С. Інновації в туристичній освіті

У статті проаналізовано тенденції розвитку вітчизняної туристичної освіти, досліджено інноваційні педагогічні технології, що застосовуються у навчальному процесі ВНЗ при підготовці фахівців сфери туризму, розглянуто новітні методи та форми організації навчання у вітчизняних навчальних закладах туристичного профілю.

Ключові слова: туристична освіта, інноваційні педагогічні технології, інтерактивні методи навчання.

Соловей Л. С. Инновации в туристском образовании

В статье анализируются тенденции развития туристского образования в Украине, исследуются инновационные педагогические технологии, которые применяются в учебном процессе ВУЗов при подготовке специалистов сферы туризма, рассматриваются современные методы и формы организации обучения в учебных заведениях туристского профиля Украины.

Ключевые слова: туристское образование, инновационные педагогические технологии, интерактивные методы обучения.

Solovei L. S. Innovations in Tourism Education

The article determines tendencies in the development of tourism education in Ukraine, examines innovative pedagogical technologies in tourism education and analyses new methods and forms of organisation of studying in the higher education establishments in Ukraine.

Key words: tourism education, innovative pedagogical technologies, interactive methods of teaching.

Стаття надійшла до редакції 14.09.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.